

Margareta Turkalj Podmanicki

Barokna sakralna arhitektura Đakovačko-osječke nadbiskupije

ArTresor naklada, Zagreb, 2018.

Knjiga *Barokna sakralna arhitektura Đakovačko-osječke nadbiskupije* doktorska je radnja koja je za potrebe knjiškog izdanja donekle izmijenjena. Ta knjiga dobro je došla ne samo zbog toga što sličnih monografija o problematici barokne sakralne arhitekture gotovo da i nemamo, već posebno stoga što je riječ o iznimno kvalitetnom radu koji problematizira nastanak i razvoj barokne sakralne arhitekture na području istočne Hrvatske.

Već na početku ovoga osvrta ne možemo a da ne istaknemo autoričinu sistematičnost u pristupu proučavanju ove problematike. Nakon predgovora knjizi koji je napisala Katarina Horvat – Levaj i uvoda, u kojem autorica daje pregled dosadašnjih istraživanja i ističe distinkciju između barokne sakralne arhitekture istočne i sjeverozapadne Hrvatske, uslijedila je obrada pojedinih cjelina. Manirom dobrog (klasičnog) povjesničara autorica, na bazi relevantnih radova domaćih i stranih povjesničara, daje prikaz glavnih društvenih i crkvenih procesa početkom 18. stoljeća te prikaz naručitelja sakralne arhitekture prve polovice 18. stoljeća na području današnje Đakovačko-osječke nadbiskupije (istočna Slavonija, Srijem i Baranja). Predstavljajući naručitelje, autorica daje instruktivna zapažanja o djelovanju pojedinih crkvenih redova, istaknutih feudalaca te uvaženih vojnih i državnih velikodostojnika koji su djelovali na području današnje Đakovačko-osječke nadbiskupije.

Nakon tih, historiografskim zapažanjima impregniranih dijelova knjige, slijedi iznošenje postavki o baroknoj sakralnoj arhitekturi gledanoj iz rakursa povjesničara umjetnosti. To je dominantni dio knjige koji počinje s poglavljem u kojem je iznesena tipologija sakralne arhitekture s prikazom pojedinih tipoloških skupina. Ta tipologija je zapravo temelj „kojim se prati pravac širenja pojedinog arhitektonskog tipa i (kao takva) čini okvir za valorizaciju istraživanih građevina na području nadbiskupije.”

Slijedi poglavlje u kojemu je prezentirana analiza crkvenih pročelja, potom poglavlje o sakralnoj arhitekturi Đakovačko-osječke nadbiskupije u srednjoeuropskom kontekstu, odnosno u kontekstu hrvatske barokne arhitekture. Svako od poglavlja napisano je izrazito kompetentno, uz korištenje referentne literature na njemačkom i hrvatskom jeziku, a opet čitko, jasno i obogaćeno kvalitetnim fotografijama koje upotpunjuju elaboraciju cjelokupne problematike.

Sve u spomenutim poglavljima problematizirano autorica će sažeti u zaključnim razmatranjima, a potom nas iznenaditi dojmljivim katalogom u kojem je predstavila 27 crkava i kapela relevantnih za sagledavanje barokne sakralne arhitekture na području današnje Đakovačko-osječke nadbiskupije. Među njima su i neke od crkava izgrađenih u našem neposrednom okružju. Tu ponajprije mislim na župnu crkvu Svih svetih u Đakovu, koja je izvorno građena sredinom 16. stoljeća kao džamija s trijemom i minaretom te župnu crkvu Preobraženja Isusova koju je u Piškorevcima dao izgraditi Josip Antun Čolnić 1758. godine. Spomenute crkve, kao i preostalih 25, bile su zapravo autoričino polazište za cjelokupno istraživanje čiji rezultati su predstavljeni u ovoj monografiji. Svaka od crkava i kapela, kao zasebna kataloška jedinica, sadrži dijelove arhitektonske dokumentacije, detaljan opis građevine, rekonstrukciju graditeljskih faza i popis izvorne građe i literature korištene pri izradi pojedinih kataloških jedinica.

Knjiga završava sažetkom na engleskom jeziku, popisom izvora i literature, autoričnim životopisom, kazalom imena, lokaliteta i spomenika, popisom ilustracija i zahvalom.

Na kraju ovoga kratkog prikaza knjige dr. Margarete Turkalj Podmanićki *Barokna sakralna arhitektura Đakovačko-osječke nadbiskupije* treba istaknuti kako je riječ o polivalentnoj monografiji koju će zasigurno sa velikom pažnjom morati čitati ne samo povjesničari umjetnosti, iako oni ponajprije, već i povjesničari, teolozi, turistički radnici, zapravo svi oni kojima je stalo da shvate pod kakvim je uvjetima i zašto je u našem okružju nastajala baš takva sakralna arhitektura tijekom prve polovice 18. stoljeća, tko ju je financirao, arhitektonski osmišljavao i gradio. Ako je suditi po ovoj knjizi, koju vam dakako toplo preporučam, mislim da sa nestrpljenjem trebamo očekivati i sljedeće monografije iste autorice. Uistinu bi bila šteta da ih ne napiše.

Borislav Bijelić